

Rätt till avdrag för förlust å aktier i rörelse

Av jur. kand. Ingvar Zackrisson

Jämlikt anvisningarna till 29 § KL punkt 6 medges avdrag från bruttointäkt av rörelse för värdeminskning å aktier, andelar och liknande tillgångar allenast där värdeminskningen ej är att likställa med kapitalförlust. Denna bestämmelse, som tillkom 1938, torde endast innebära ett understrykande av vad som enligt 20 § sista stycket och 29 § första stycket gäller, nämligen att avdrag icke får ske för förlust, som är att hänföra till kapitalförlust, men att avdrag från bruttointäkt av rörelse får göras för allt som är att anse som driftkostnad. Av förarbetena till 1938 års lagstiftning framgår också att densamma icke i sak innebar någon ändring i vad som redan då var gällande rätt.

Olika slag av aktier

I skattelitteraturen brukar man skilja mellan olika slag av aktier.¹ Dessa indelas för det första i två huvudgrupper, nämligen *kapitalaktier* och *rörelseaktier*. Kapitalaktier tillhör, som namnet anger, förvärvskällan kapital och förlust å dylika aktier är icke att hänföra till omkostnad i rörelse utan får bedömas enligt reglerna om avdrag för realisationsförlust. Rörelseaktier tillhör förvärvskällan rörelse och ovannämnda anvisningspunkt har avseende endast å dylika aktier. Sistnämnda aktier brukar i sin tur indelas i *varuaktier* och *inventarieaktier*. Såsom varuaktier betecknas aktier, som är att betrakta som varor i rörelse och med vilka rörelseidka-

¹ Jfr Lundevall: Skattehandbok 4:e uppl. sid. 295.

ren följaktligen driver handel. Som inventarieaktier betecknas aktier, vilka anskaffats för att stadigvarande innehas i och för rörelsen. Som en underavdelning av inventarieaktier brukar anges *organisationsaktier*.

Begreppet organisationsaktier

Begreppet organisationsaktier brukar välla de skattskyldiga stora bekymmer. Någon definition härav har icke uppställts i skattelagarna. Därmed brukar emellertid helt allmänt avses aktier, vilka innehas för att genom det bolag, vilket utställt aktierna, bedriva verksamhet av intresse för rörelseidkaren, t ex dotterbolag. Begreppet infördes i skattelagstiftningen första gången 1951, då undantag från kedjebeskattningen, vad beträffar aktiebolag och ekonomiska föreningar, som driver bank- eller annan penningrörelse, vissa försäkringsbolag, liksom svarta fåmansbolag, gjordes så vitt avser organisationsaktier. Riksskattenämnden har sedermera gjort ett uttalande i frågan när aktier är att betrakta som organisationsaktier i svarta fåmansbolag (RN 1953 nr 3:1). Därför kräves bl a att aktieinnehavet i regel bör representera mer än 50 % av röstetalet för samtliga aktier i organisationsbolaget. Den s k Annellagen omnämner ej begreppet organisationsaktier men innehåller den bestämmelsen, att om ägareföretagets innehav av aktier motsvarar minst 25 % av röstetalet vid beskattningsårets utgång i det utdelande bolaget skall aktierna anses förvärvade

i annat syfte än kapitalplaceringssyfte. Om det direkta innehavet är så stort behöver ingen utredning om förvärvets samband med rörelsen förebibras till stöd för yrkande om skattefrihet för utdelning å aktierna. Annell-lagens organisationsbegrepp synes alltså vara mer vidsträckt än det som ligger bakom kommunalskattelagens. Men även vid tolkningen av själva Annell-lagen måste man i vissa fall falla tillbaka på det "äldre" organisationsaktiebegreppet. Så t ex kan § 7 i lagen involvera detta begrepp i vissa lägen (se vidare nedan). Betänker man dessutom att vi vid sidan av det skatterättsliga begreppet organisationsaktier även brukar anknyta organisationsaktier till koncernbegreppet enligt 221 § aktiebolagslagen, där begreppet icke heller synes ha samma innebörd som i kommunalskattelagen, förstår var och en att det för den enskilde kan vara nog så svårt att få klarhet i betydelsen av begreppet organisationsaktie.

Varuaktier

Den ovannämnda anvisningspunkten i kommunalskattelagen har som ovan sagts avseende endast å rörelseaktier och av dessa egentligen endast gruppen inventarieaktier. Varuaktier värdesättes nämligen jämlikt KL 41 § enligt de för varulager gällande reglerna. Därav följer bl. a. att avdrag för förlust å dylika aktier medges även då förlusten endast är sannolik. Frågorna kring värdering av varuaktier borde emellertid vara av mindre intresse för andra skattskyldiga än de, som driver bank, eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse, enär övriga skattskyldiga sällan anses yrkesmässigt köpa och sälja aktier. Regeringsrätten har några gånger haft uppe frågan om handel med värdepapper förelegat eller ej. Nedan

lämnas redogörelse för några rättsfall, som torde belysa regeringsrättens restriktiva inställning i denna fråga.

RÅ 1935 not. 54: A hade till handelsregistret anmält att han under viss firma idkade handel med aktier och andra värdepapper. Vid 1931 års taxering yrkade han från sin inkomst av handelsrörelse, huvudsakligen bestående av aktieutdelningar, avdrag för bokförd förlust å aktiers och värdehandlingars konto med visst belopp. Detta motsvarade summan av bokförd förlust genom försäljning av aktier (ett flertal poster) och utgifter för inköp av ett antal penninglottsedlar efter avdrag för bokförd vinst å obligationer. Beskattningsnämnderna vägrade avdraget för förlust å aktiers och värdehandlingars konto såsom utgörande kapitalförlust.

A anförde besvär hos kammarrätten. Det slags varor, varmed firman handlade, utgjordes av aktier, obligationer och andra värdepapper. Verksamheten vore av icke så obetydlig art och vore yrkesmässigt bedriven alltsedan år 1918. Kammarrätten medgav avdraget.

Häröver anförde landskamreren besvär. Handel med aktier och andra värdepapper föreläge icke i skatteteknisk mening, försävt icke köp och försäljning skedde direkt av och till allmänheten. Köp och försäljning i kommission av värdepapper fölle under lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet. Särskilt tillståndsbevis förutsattes där för rätt till sådan rörelses bedrivande. Det kunde emellertid sägas, att även om vederbörande i strid mot nämnda lag obehörigen dreve sådan verksamhet, denna likväl måste bedömas efter det faktiska förhållandet och betraktas såsom rörelse i skatteteknisk mening. I detta fall hade A en särskild firma re-

gistrerad. Han hade dock icke tillstånd till verksamhet som fondkommissionär. Ej heller ville han göra gällande, att han bedrivit handel med värdepapper av eller till allmänheten utan hade köp och försäljning skett enbart för firmans egen räkning.

Häremot anförde A. Försäljningarna respektive inköpen hade skett antingen direkt till eller av allmänheten eller genom förmedling av någon bank. Någon förmedling för allmänhetens räkning hade icke ägt rum, varför någon skyldighet att enligt 1919 års lag söka särskilt tillståndsbevis för firman att idka fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet icke förelegat. Den verksamhet, firman bedrivit under år 1930, kunde förefalla hava varit jämförelsevis ringa, inköp c:a 27.000 kr och försäljning c:a 19.000 kr, men hade rörelsen under de efterföljande åren varit betydande (ex. under de tio första månaderna av år 1934 inköp c:a 135.000 kr, försäljning c:a 140.000 kr). Enligt ett återopat intyg hade firman under år 1930 direkt och utan medverkan av bank eller fondkommissionär försålt aktier för c:a 8.000 kr till sju personer; samtliga inköp hade däremot under år 1930 skett genom banker.

Regeringsrätten vägrade avdraget, enär A icke kunde anses hava drivit sådan handel med värdepapper, att ifrågavarande förlust vore att betrakta såsom driftförlust i rörelse.

RA 1936 not. 365: Rederiaktiebolag, vars ändamål var att driva rederirörelse samt köpa och försälja aktier, yrkade avdrag för avskrivning å aktier och debentures med 77.520 kr. Omslutningen av bolagets handel med värdepapper hade enligt bolaget utgjort 1930 147.452 kr och 1931 329.462 kr; sålunda hade under

1930 köpts 12 poster för 120.000 kr och sålts 4 poster för 27.000 kr samt under 1931 köpts 8 poster för 180.000 kr och sålts 7 poster för 140.000 kr. Värdepapperen voro icke upptagna i ingående balanskontot 1931. Kronoombudet anförde: Bolaget, vars aktier, fränsett tre formella aktieinnehav, till 4/5 ägdes av en person och till 1/5 av en annan, torde ha kommit att disponera över överskottsmedel, som ej varit omedelbart behöfliga för rederirörelsen. Dessa medel syntes ha använts för drivande av spekulationsaffärer; förlusten borde betraktas som kapitalförlust. Avdraget har vägrats.

RA 1957 not. 1698: S, som innehade firma avseende handel samt köp, försäljning och förvaltning av aktier, obligationer och fastigheter ävensom agenturverksamhet, vägrades avdrag för förlust å värdepapper med 16.317 kr, enär S. icke ansågs ha drivit handel med värdepapper. S:s innehav av obligationer och aktier uppgick vid beskattningsårets utgång till 279.251 kr. Hans börsaffärer under beskattningsåret hänförde sig till följande aktietransaktioner: SKF köpt och sålt 500 st, Svenska Lloyd köpt 300 st, Turitz köpt 100 st, Billerud köpt 4 st och sålt 2 st samt Götaverken köpt 1 st.

Riksskattenämnden har nyligen haft att avgöra en fråga huruvida fysisk person (A) ansågs driva yrkesmässig handel med värdepapper. A hade en bruttoförmögenhet om cirka 9 milj. kronor, bestående av aktier. Utdelningsinkomsterna uppgick årligen till brutto 250.000—300.000 kronor. Huvudparten av förmögenheten utgjordes av ren kapitaltillgång. En mindre del bestod av "kortfristigt" värdepappersinnehav, med vilket A drev köp och försäljningar. Vinsterna vid dessa försäljningar uppgick år 1957 til

6.963 kronor, år 1958 till 8.889 kronor, år 1959 till 31.316 kronor och år 1960 till 2.971 kronor. Det hade rört sig om ett relativt stort antal köp och försäljningar, dock endast för A:s egen räkning och aldrig för allmänhetens. A uppgav att de kortfristiga affärerna hade betingats av att han som ett led i förvaltningen av sin förmögenhet ansett det lämpligt att ha en löpande kontakt med aktiemarknaden. Vederbörande taxeringsintendent anförde i avgivet yttrande att A under de sistförflutna sex åren sålt aktier i mycket betydande omfattning, att affärerna pågått regelbundet samt att inköpta aktier till stor del avyttrats efter kort tids innehav. På grund härav ansåg taxeringsintendenten att A:s affärer ej var att betrakta som tillfällig förvärvsverksamhet utan såsom yrkesmässigt bedriven affärsverksamhet. Riksskattenämnden fann att tillfällig förvärvsverksamhet förelåg och icke yrkesmässig. (Ti har överklagat).

För fullständighetens skull skall nämnas några rättsfall där regeringsrätten ansett rörelse föreligga.

RA 1936 not. 720: AB Ingenjörfirman Axel Philip hade 1926 anmält till patent- och registreringsverket, att den ämnade idka handel med värdepapper. Kronoombudet anförde bl. a.: För att yrkesmässig handel med värdepapper skulle anses föreligga borde väl den fordran i regel uppställas, att den skattskyldige på något sätt tillhandaginge allmänheten, exempelvis genom förmedlingar eller rådgivning. Bolagets aktieaffärer hade varit av ringa omfattning; sålunda hade enskilda personer, som hade sin dagliga verksamhet inom tjänst, yrke eller rörelse, på så kort tid som två à tre månader, omsatt betydligt större värden i aktier än bolaget gjort under sju år. Avdrag för förlust å aktier

borde ej medgivas. Bolaget bestred, att kronoombudets uppfattning vore riktig. Att aktieaffärerna blivit begränsade berodde på uppkomna förluster, varigenom bolaget hindrats att utöka eller fortsätta denna verksamhet. För att tillhandagå allmänheten genom förmedling eller rådgivning i nu förevarande avseende erfordrades speciellt tillstånd enligt lagen om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet 16 maj 1919. Bolaget medgavs avdrag för förlust å aktier.

RA 1940 ref. 35: AB Presens' aktiekapital utgjorde 5.000 kronor och ägdes i sin helhet av bankiren F. Bolaget hade under år 1937 genom cirka 250 affärs- transaktioner köpt 27.960 och sålt 24.038 aktier för mellan 4 och 5 milj. kronor. Affärerna hade pågått kontinuerligt och inköpta aktier hade i allmänhet avyttrats efter mycket kort tids innehav. Den av bolaget bedrivna verksamheten ansågs med avseende å dess omfattning innefatta yrkesmässig handel med aktier.

RA 1940 not. 525: Fastighetsaktiebolaget V — dotterbolag till en affärsbank — hade vid försäljning av aktier i fastighetsaktiebolaget A, vilka aktier ägts mer än 5 år, erhållit en vinst å 160.999 kronor. Denna vinst beskattades såsom inkomst av rörelse, ehuru bolaget uppgav att det icke dreve yrkesmässig handel med fastigheter och aktier i fastighetsbolag.

Av rättsfallen torde framgå att enskild skattskyldig, som innehar ett större antal aktier, icke anses driva yrkesmässig handel med dessa, även om han försäljer några av dessa och ersätter dem med andra genom ett relativt stort antal transaktioner under året. Har ett aktiebolag enligt bolagsordningen till uppgift att bl. a. köpa och sälja aktier, men har bolaget endast avslutat ett mindre antal affärer, anses

bolaget i regel ej ha gjort annat än spekulationsaffärer, som är att bedöma enligt reglerna för tillfällig förvärvsverksamhet.

Inventarieaktier (inkl. organisationsaktier)

Reglerna om avdragsrätt för förlust å kapitalaktier och å varuaktier brukar i regel icke vålla den skattskyldige nämnvärda bekymmer. Reglerna om avdrag för realisationsförlust resp. avdrag för förlust i rörelse är här tillämpliga. Emellertid gäller, att penningförvaltande företag och försäkringsföretag endast äger rätt att företaga sådan nedskrivning av aktier, som med hänsyn till risk för förlust, prisfall m. m. framstår som skälig. De vanliga reglerna om varulagervärdering

med nedskrivning till 40 % är alltså icke här tillämpliga. Aktier i försäkringsföretag får värderas till det lägsta av summa anskaffningsvärden eller 60 procent av summa marknadsvärden å balansdagen (RN 1959 nr 1:3).

Svårigheterna uppstår när det gäller att bedöma avdragsrätt för förlust å inventarieaktier och då i synnerhet organisationsaktier. De ofta förekommande skatteprocesserna härvidlag talar sitt tydliga språk. Den följande redogörelsen över rättsfall på området har av naturliga skäl måst inskränkas så mycket som möjligt, men jag hoppas att de trots detta skall ge en god inblick i rättstillämpningen.²

² Den senast samlade rättsfallsöversikten återfinnes i Sv.SkT 1938 sid.277 (Rosenqvist).

I. Rättsfall, där avdrag för förlust å aktierna medgivits.

Rättsfall	Bolag, som erhållit avdrag	Bolag, vars aktier undergått värdeminskning	Sambandet mellan aktieinnehavet och den egna rörelsen
1923:223	AB Garphytte bruk	AB Svensk-Ryska Stållinefabrikerna	Stållinefabrikerna bildades för förädling av halvfabrikat från bruksbolaget och för försäljning av dess produkter.
1926:79	Holma-Helsinglands Linspinneri & Väveri AB	AB Svenska Linberedningssällskapet	Aktierna tecknade för att säkra tillgång till råvara.
1927:239	Maskin AB Fix (försäljning av kaffekokningsmaskiner)	Ett AB som handlade med kaffesurrogat	Aktierna inköpta under kristiden för att förse kunderna till maskinbolaget med kaffesurrogat.
1927:462	Ångbåtsaktiebolag	Annat ångbåtsaktiebolag	Aktierna inköpta för att bolagets enda ångare skulle få disponeras av andra bolaget.
1929:197	Kopparbergs & Hofors Sägverks AB	Tomtebo Gruv AB	Aktierna anskaffade för erhållande av svaavelkis.
1929:285	Svenska sockerfabriks AB	AB Spetsbergens Svenska kolfält	Aktierna tecknade "för att vid en kritisk tidpunkt skaffa bolaget ökade utsikter att erhålla koltillförsel".
1931:690	Göteborg—Borås Järnvägs AB	Borås—Alvesta järnvägs AB	Aktierna tecknade för att befrämja tillkomsten av B-A-bolagets för trafiken i G-B-bolaget betydelsefulla järnväg, Avdrag medgavs ehuru värdeminskningen icke förelåg konstaterad ss förlust (kursfall)

1932: 524	AB Sundsvalls förenade verkstäder	Träsliperibolag	Sundsvallsbolaget hade nödgats mottaga aktierna ss betalning för levererade maskiner.
1932: 612	Ångfartygsaktiebolaget Tirfing	Rederi AB	Rederiaktiebolaget samarbetade med Tirfing och köpte fartyg av detta.
1933: 64	AB J. Bruun	AB Svensk-Atlantiska kompaniet	S-A-bolaget hade bildats för att under kris-tid möjliggöra import av spannmål och foderämnen m. m. till Sverige.
1934 ref. 40	Helsingborgs Gum-mifabriks AB	Försäljningsbolag (dotterbolag)	Dotterbolaget hade bildats såsom ett direkt försäljningsbolag till det till HG-bolaget anslutna AB R.
1934: 648	Grosshandelsbolag	Kundbolag	Aktierna hade förvärvats, emedan bolaget var och skulle förbliva grosshandelsbolagets kund.
1937: 492	AB inom konstgödnings- och foderämnesindustrin	Bolag, som drev handel med lantmannaprodukter	Bolagen hade varit konstgödningsbolagets kunder och hade endast genom kapitalinvestering från sistnämnda bolag och andra leverantörer kunnat uppehålla sin rörelse.
1937: 632, 633 1938: 597	Skeppsmäklare	Rederibolag	Aktierna tecknade för erhållande av bolagets befraktningsaffärer.
1938 ref. 60	Försäkringsaktiebolag	Fastighetsbolag	Aktierna förvärvade för placering av bolagets fonder.
1940: 42	Eriksbergs mekaniska verkstads AB	Eriksbergs verkstads fastighets AB	Aktierna inköpta för att under rådande bostadsbrist anskaffa bostäder åt nyanställd personal i bolagets tjänst.
1940: 471	AB Sveriges Litografiska tryckerier	Tyskt bolag	Det tyska bolaget skulle med sin tillverkning komplettera S:s rörelse betr. varor som S skulle tillverka i Tyskland och låta införa till Sverige. Även för den export, som S börjat organisera, hade förvärvet av det tyska bolaget varit önskvärt.
1942: 407	AB Mälarens Sandtag	AB Väg- och Byggnadsgrus	Aktierna inköpta för att fortsätta den av byggnadsbolaget påbörjade verksamheten.
1943: 731	Bryggeribolag	Kundbolag	Bryggeribolaget hade nödgats mottaga aktierna som betalning för fordran.
1943: 910	Höganäs-Billesholm AB	Höganäs Hamnbyggnads AB	Hamnbyggnadsbolagets verksamhet hade huvudsakligen bedrivits för att ombesörja H-B:s kommunikationer.
1946: 459	Grosshandlare	Svensk-Polska Sill-exportföreningen	Andelarna hade tecknats för erhållande av exportkvot.
1947: 54	AB Skandia-transport	Tyskt dotterbolag	Skandiatransport hade tidigare en representant i Sassnitz hos vilken bolaget hade vissa tillgodohavanden. I anledning av ändrade tyska bestämmelser måste bolaget i stället bilda ett G.m.b.H.-företag.
1947: 979	Metall och maskinaktiebolag	Leveransbolag	Aktierna hade anskaffats under kriget för säkerställande av vissa leveranser.

1954 ref. 2	Linoleum Aktiebolaget Forshaga	Dotterbolag i utlandet	Aktierna hade förvärvats för att få större möjligheter att bearbeta den ryska marknaden och där få avsättning för Forshagas produkter.
1954: 1188	AB Svenska Lloyd	Skandinaviska Aero AB	Bolaget hade med hänsyn till utvecklingen på kommunikationsväsendets område funnit det nödvändigt att kombinera sjötrafiken på England med lufttrafik. För att bolaget skulle kunna få koncession fordrades att tekniska förutsättningar funnes för bedrivande av dylik trafik. Tillsammans med fyra andra rederier inköptes därför aktierna i Skandinaviska Aero AB, vilket utövade yrkesmässig lufttrafik på ett flertal länder. Emellertid avslogs bolagets koncessionsansökan och Skandinaviska Aero AB måste likvidera.
1955: 1041	Ingenjörfirman E. Larsson & Co, Kommanditbolag	Studie E:son Aktiebolag — fotografiateljé	Kommanditbolaget övertog utan ersättning från aktiebolaget hyresrätten till en intill ingenjörfirman kontor gränsande lokal. Jfr RN 1959 nr 4:3 (annan utgång).
1957: 492	AB som drev parti-handel med fisk och skaldjur	Annat AB	Det andra bolaget hade bildats för att exploatera en teknisk nyhet ifråga om stekning av fisk.
RN 1956 nr 5:4	Bolag, som innehade en fastighet, taxerad som jordbruksfastighet, å vilket fanns två betydande grusfyndigheter	Annat bolag som drev cementgjuteri	Aktierna förvärvade för att utnyttja grusfyndigheterna.
RN 1960 nr 3:9	Entreprenadbolag	Annat bolag, åt vilket entreprenadbolaget utfört arbete	Enär medel saknades för att betala entreprenadbolagets fakturor träffades överenskommelse om att såsom likvid för fakturorna entreprenadbolaget skulle mottaga ett mot fakturabeloppen svarande antal aktier med nominell notering.

II. Rättsfall, där avdrag för förlust å aktier ej medgivits, enär sådant samband med rörelsen, att förlusten varit avdragsgill, ej synes förelegat.

Rättsfall	Bolag, som ej erhållit avdrag	Bolag, vars aktier undergått värdeminskning	Sambandet mellan aktieinnehavet och den egna rörelsen
1912 ref. 22	Aktiebolaget Sveriges Förenade Spritförädlingsverk	Olika konkurrentbolag	Aktierna inköpta för att förhindra eller minska konkurrens och för att utjämna och sammanföra de olika företagens intressen.
1931: 819	Svanö AB, som bedrev sågverksrörelse och trämasetillverkning	Diverse järnvägs-, verkstads- och varvsbolag	Avdrag icke medgivits, enär de av de olika företagen bedrivna rörelserna icke hade något samband med den av Svanö AB bedrivna verksamheten.

1932: 631	AB Pripp & Lyckholm	Porterbryggeriaktiebolaget D Carnegie & Co	Aktierna hade köpts för att vinna administrativa fördelar samt sålts med förlust till Pripp & Lyckholms dotterbolag, Münchens Nya Bryggeri AB.
1934 ref. 38	Livförsäkrings AB Thule	Brandförsäkrings AB Norrland	Aktierna inköpta i och för Thules rörelse.
1934: 808	Handels- och Fabriks AB	Andra bolag	De andra bolagen drev icke rörelse av liknande art som handels- och fabriksaktiebolaget.
1935: 613	Svenska Livförsäkringsbolaget	Fastighetsaktiebolag	Avskrivning å aktierna ansågs närmast motsvara utgift för förvärv av fastigheten. Fastigheten hade efter likvidation av fastighetsbolaget tillförts livförsäkringsbolaget.
1937: 83	Städernas Allmänna Brandstodsbolag	Skogsförsäkrings AB	Aktierna inköpta i fusionssyfte.
1943: 266	Aktiebolag	Konkurrensbolag	Aktierna hade förvärvats för att förhindra konkurrens.
1944: 886	Aktiebolaget Förenade Superfosfatfabriker	AB Kemiska Patenter	Aktierna hade förvärvats för att förhindra konkurrenter att tillgodogöra sig resultaten av patentbolagets verksamhet.
1944: 1066	Brand- och Livförsäkringsaktiebolaget Svea	AB Sjöassurans Kompaniet	Aktierna ansågs ha förvärvats i syfte att utvidga Sveas verksamhet.
1945: 298	Kooperativa Förbundet. Förening u. p. a.	Folkrörelsernas Semesterförening	Förbundet hade tecknat andelar i semesterhemmet för ordnandet av semesterresor och semestervistelser för sin personal. På grund av kristiden hade en omorganisation blivit nödvändig och i samband därmed nedskrevs andelskapitalet.
1947: 63	Laxå Bruks AB	AB Ewetorkar	Laxå Bruk hade försålt ett industriområde med fabriksanläggning till Ewetorkar, vilket bolag såsom likvid lämnat bl. a. aktier i bolaget. Sambandet mellan bolagen hade huvudsakligen hänfört sig till nämnda överlåtelse av fast egendom och icke till den av bruksbolaget bedrivna rörelsen.
1948: 797	AB Restaurant Cecil	Den Enskilda Restaurantnäringens Kreditförening u. p. a.	Kreditföreningen har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom anskaffande och utlåmning av lån för inköp och drivande av hotell och restauranter samt genom att äga och förvalta andelar i förening och aktier i bolag, som inom den enskilda hotell- och restaurantnäringen idkar ekonomisk verksamhet.
1949: 146	AB Svensk Jordförmedling	Dotterbolag	Svensk Jordförmedling hade till ändamål att bilda och förlägga lokala egnahemsbolag, att organisera samverkan mellan dessa samt att i övrigt främja rationell småbruksrörelse. Dotterbolaget idkade tomtstyckning och fastighetsförsäljning.

1949: 718	AB Sjöberg & Bengtsson	Monsun AB	Sjöberg & Bengtsson är en specialfirma i rör, armatur, sanitets- och värmeartiklar, fläktar och pumpar. Monsun driver mekanisk verkstadsrörelse. Avsikten med förvärvet var att i första hand tillgodose S o. B med de artiklar Monsun tillverkade. På grund av krigsutbrottet kom någon leverans icke till stånd. Förlusten konstaterad genom försäljning.
1950: 834	Svenskt Aktiebolag	Norskt dotterbolag	Det norska bolaget sålde delvis det svenska bolagets produkter men verksamheten syntes huvudsakligen avse främmande agenter, gemensamma med det svenska bolaget.
1950: 913	De Blindas Tekniska Fabrik Theodor Debas AB	Annat bolag	Aktierna hade inköpts för undvikande av konkurrens och i syfte att utvidga rörelsen.
1953: 145	Olsson & Rosenlunds AB	Lucernan Trävaru AB	Huvudsyftet med inköpet av aktierna i Lucernan hade varit att förvärva detta bolags trävarulager. Ingen självständig rörelse skulle drivas i nya bolaget.
1953: 846	Stockholm—Rimbo Järnvägs AB	Rimbo—Sunds Järnvägs AB	Avdrag vägrades för avskrivning å aktierna då dessa förvärvats i fusionssyfte.
1953: 1839	E Diesel & Co AB	Dotterbolag	Moderbolaget sysslade med våguthyrning och dotterbolaget med uthyrning av möbler. Moderbolaget hade förvärvat aktierna i dotterbolaget då detta ämnade bedriva konkurrerande våguthyrningsrörelse.
1954: 214	Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB	Tidnings AB Norra Sörmland	Det gjordes gällande att förvärvet av aktierna skett antingen av politiska skäl (Sörmlandsposten, som från början stått högern närmast, hade senare blivit neutral och från klagandebolagets övertagande folkpartistisk som Eskilstunakuriren) eller för eliminering av ett konkurrerande företag.
1956: 758	Grängesbergs Grosshandels AB	Träindustribolag	Aktierna hade övertagits för att skaffa grosshandelsbolaget nya artiklar för sin rörelse. På grund av det dåliga resultatet avyttrades aktierna i Träindustribolaget innan några varuleveranser i nämnvärd omfattning kom i gång.

III. Rättsfall, där avdrag vägrats på grund av att förlusten ej ansetts som definitiv.

Rättsfall	Bolag, som ej erhållit avdrag	Bolag, vars aktier påståtts undergått värdeminskning	Skäl varför förlusten ej betraktats som definitiv
1941 ref. 3	Rörlägnings AB	Hotellbolag	Aktierna mottagna såsom betalning för utförda entreprenadarbeten. Rörlägnings AB innehade fortfarande aktierna.
1944: 499	Svenskt AB	Tyskt AB	Aktierna hade nedskrivits till halva värdet på grund av rådande osäkra förhållanden.

1944 : 638	Grosshandelsbolag inom den elektriska materielbranschen	Fabrikationsbolag för tillverkning av elektriska spisar, värmeapparater m. m.	Grosshandelsbolaget avskrev i räkenskaper- na 19.000 kr å aktieinnehavet, enär värdet å aktierna i fabrikationsbolaget ansågs minskat med minst 19/50, då minst 19.000 kr av aktiekapitalet å 50.000 kr förbrukats. Allmänna ombudet ansåg att förlusten kunde anses konstaterad först genom försälj- ning eller möjligen genom nedsättning av aktiekapitalet. Jfr RN 1956 nr 1:13.
1944 : 850	Vikmanshytte Bruks AB	Gruvbolag	Aktierna hade förvärvats uteslutande för att tillgodose bruksbolagets egen malmför- sörjning. Avskrivning hade gjorts med 5 % av aktiernas värde, enär gruvans värde på grund av minskade malmtillgångar och för- svårad brytning icke motsvarade aktieka- pitalets parivärde. Bruksbolaget förvärvade malmen till ett pris understigande öppna marknadens.
1945 : 142	AB Svensk Film- industri	Biografaktiebolag	Biografaktiebolagets rörelse hade överta- gits av vissa handelsbolag å vilka såväl <i>hy- reskontrakt</i> till biografer som nyttjande- rätten till förefintliga biografinventarier transporterades. Biograf AB trädde därefter i likvidation. I handelsbolagen ingick AB Svensk Filmindustri.
1949 : 93	Eskilstuna Bryg- geri AB	AB Bryggerilabo- ratoriet	Laboratoriet hade tillkommit genom att ett flertal bryggerier tillskjutit kapital för att billigast möjligt erhålla laboratorieservice. Bryggerierna fick varje år stödja driften, varför det gjordes gällande att aktierna icke ägde något självständigt värde.
1949 : 1245	Älvdals Sågverks AB	AB Rots Kvarn- och Sägägare	Anledningen till köpet uppgavs vara att det gemensamma uppköpsområdet för timmer ej räckte till för båda företagen. Nedskriv- ning av aktierna ägde rum på grund av att det köpta bolagets tillgångar representerade ett ännu lägre värde.
1950 : 417	AB Sveriges Förenade Trikä- fabriker	AB Bostadskredit	Bostadskredit hade bildats av Borås stad och vissa industriföretag för att ingå bor- gen för bostadsanskaffningslån för före- tagens anställda. Enligt bolagsordningen förelåg möjlighet till utdelning och förlu- sten var icke konstaterad.
1950 : 469	Max Sieverts fabriks AB	AB Eris	AB Eris likviderades, varvid fabriksbola- get erhöll c:a hälften av för aktierna er- lagt belopp. A.O. framhöll att förlusten vore skenbar, då aktierna inköpts i syfte att erhålla en viss andel av den svenska marknaden.
1950 : 1103	AB Bensin- transport	Rederi AB Turego	Turego var ägare till m/s Serius. AB Ben- sintransport framhöll att aktierna köpts för att förvärva fartyget och att bolaget till- lämpade fri avskrivning å inventarier. Av- drag vägrades då förlusten icke ansågs de- finitivt konstaterad.

1955: 2115	Nordiska Automobil AB	Annat bolag	Aktierna inköpts i syfte att förvärva <i>hyresrätt</i> till vissa lokaler. Efter beskattningens utgång hade aktierna sålts med stor förlust.
1956: 1406	Aktiebolag	Annat aktiebolag	Aktierna hade förvärvats för att slippa besvärande konkurrens och för att komma i besittning av industribyggnader. Aktierna hade nedskrivits med avsevärda belopp.
1956: 1776	Silfa Fabriks AB	AB Trollhättans Bomullsväveri	Aktierna hade förvärvats för att Silfa skulle kunna tillgodose sitt behov av råvaror. Förlusten hade uppkommit vid likvidation. Viss del av förlusten hade bokföringsmässigt framkommit därigenom att väveribolaget till Silfa <i>utdelat vinstmedel</i> med samma belopp. Då detta icke utgjort för Silfa skattepliktig intäkt ansågs bolaget icke berättigat till avdrag för beloppet såsom för förlust. Ej heller medgavs avdrag för övrig förlust enär detta ansågs motsvara det värde som väveribolaget haft för Silfa och utredningen i målet gav icke för handen att detta värde nedgått.
RN 1956 nr 1: 13	Aktiebolag A	Aktiebolag B	Aktiebolag A innehade 50 % av aktierna i B. Aktiekapitalet i B nedsattes från 120.000 kr till 72.000 kr. Aktiernas verkliga värde översteg icke sistnämnda belopp. Till följd härav nedskrevs de av A innehavda aktierna till 36.000 kr. A ansågs icke ha visat att värdeminskningen å ifrågavarande aktier var att anse såsom definitiv.
RN 1957 nr 4: 3	Detalj- och grossistbolag i textilvarubranschen	Dotterbolag	Dotterbolaget bildades för att övertaga grossiströrelsen. Förlusten kunde konstateras genom likvidation. Moderbolagets andel i dotterbolagets omsättning uppgick till 10 à 15 %. Vid försäljning till moderbolaget tillämpade dotterbolaget ett pålägg av cirka 10 % mot 20 % vid försäljning till andra detaljister. Det ansågs icke vara möjligt att konstatera, huruvida verklig förlust skulle uppkomma för moderbolaget å innehavda aktier i dotterbolaget, därest sistnämnda bolag trädde i likvidation.
RN 1958 nr 1: 14	Bensinbolag	Annat bolag	Som ett led i besinbolagets strävan att förvärva hyreskontrakt till bensinstationer inköptes aktierna i det andra bolaget, som i sin tur hade hyresrätten till vissa bensinstationer. Sedan samtliga hyreskontrakt överförts på bensinbolaget skulle dotterbolaget likvideras. Regeringsrätten ansåg att den del av köpeskillingen för aktierna, som icke motsvarade värdet av inventarier och "kontanta" tillgångar hos B, avsåg värdet dels av <i>hyresrätt</i> och dels av <i>goodwill</i> . Utredningen i målet ansågs icke ge vid handen att sistnämnda värde nedgått så, att genom aktieinnehavet förlust uppkommit i bensinbolagets rörelse.

RN 1959 nr 3:7	Aktiebolaget A	Aktiebolaget B	Aktiebolaget A önskade ändra sin firma till B. Frågan blev då om A ägde åtnjuta avdrag för den förlust, som skulle uppstå om bolaget inköpte aktierna i B aktiebolag till visst överpris och därefter likviderade B och <i>övertog dess firmanamn</i> . Regeringsrätten fann med hänsyn till att köpeskillingen för aktierna betingats av goodwillvärdet det icke vara möjligt att konstatera huruvida verklig förlust å aktierna skulle uppkomma för A, därest B upplöstes genom likvidation.
RN 1959 nr 4:3	Aktiebolaget A	Aktiebolaget B	Köpet av aktierna hade skett för att till A överföra hyresrätten till B:s kontorslokaler. A anförde att det bedrev annan verksamhet än B gjort och att något goodwillvärde icke genom aktieförvärvet tillförts A. A ämnade utan vederlag från B övertaga <i>hyresrätten</i> och därefter likvidera B eller sälja aktierna däri. Regeringsrätten fann att, om A utan ersättning övertager hyresrätten, den bokföringsmässiga förlust, som må uppkomma vid därefter följande likvidation av B, motsvaras av hyresrättens värde och alltså icke utgör en moderbolagets verkliga förlust.
RN 1961 nr 5:6	Aktiebolaget X, som bedrev linjetrafik mellan orterna A och B	Aktiebolaget Y, som bedrev linjetrafik mellan orterna C och D	De båda linjernas sträckningar sammanföll mellan D och B. Det förelåg ur företagsekonomisk synpunkt ett stort intresse för X att förvärva den av Y bedrivna trafiken. Bruksvärdet av Y tillhöriga motorfordon utgjorde 301.000 kr. Motorfordonen var i Y:s balansräkning upptagna till 49.100 kr. Efter aktieförvärvet skulle samtliga Y:s tillgångar försäljas till bokförda värden till X. Därefter skulle Y avvecklas, varvid i X:s bokföring en förlust skulle uppkomma. X anhöll om förhandsbesked om förlusten finge avdragas under en tid av högst 10 år. Riksskattenämnden liksom regeringsrätten fann det icke vara möjligt att konstatera, huruvida verklig förlust skulle uppkomma för X å aktierna i det köpta bolaget, därest — efter överförande av detta bolags tillgångar och skulder till bokförda värden till X — Y träder i likvidation. X förklarades alltså icke kunna erhålla avdrag för förlust å ifrågakvarande aktier.

I skattelitteraturen brukar uppställas två förutsättningar för att rätt till avdrag för förlust å aktier skall föreligga i de fall aktierna icke är att betrakta som varor i rörelsen.³ För det första fordras att

³ Jfr Geijer—Rosenqvist—Sterners: Skattehandbok, 5:e uppl. sid. 250.

aktieinnehavet står i visst samband med den skattskyldiges egen rörelse, d. v. s. att verklig *driftförlust* föreligger. Den andra förutsättningen, som uppställs för avdragsrätt, är att värdeminskningen kan anses *definitiv*.

Den skattskyldige är emellertid oftast

föga hjälpt med upplysningen att dessa två förutsättningar måste föreligga. För hans del gäller det att bedöma, dels huruvida skattemyndigheterna anser sådant samband föreligga mellan hans aktieinnehav och hans rörelse att avdragsrätt för den skull bör föreligga, och dels om skattemyndigheterna betraktar förlusten som definitiv. Detta är en svår bedömningsfråga, som lett till många skatteprocesser. Av de avgöranden, som fällts i regeringsrätten under årens lopp, kan emellertid den skattskyldige något så när bedöma regeringsrättens inställning till ifrågavarande spörsmål. Tyvärr är de allra flesta avgörandena instoppade som notiser i regeringsrättens årsbok. Regeringsrättens motiveringar för sina beslut är också oftast mycket kortfattade. För den skull har det varit förenat med vissa svårigheter att placera in rättsfallen i rätta grupper och jag vill reservera mig för vissa felaktigheter härutinnan. Sedan riksskattenämndens tillkomst har dessa frågor, helt naturligt på grund av sin karaktär, ofta dragits inför nämnden med begäran om förhandsbesked. De av riksskattenämnden publicerade förhandsbeskeden är fördömligt utförliga och välmotiverade, varför man ur dessa kan erhålla värdefulla upplysningar i dessa avseenden. Även om rättsfallen och förhandsbeskeden talar för sig själva skall jag försöka ge en kortfattad analys av desamma.

Grupp I

Inom grupp I har givetvis regeringsrätten resp. riksskattenämnden funnit att definitiv förlust förelegat. Jag har emellertid icke närmare angivit på vad sätt den skattskyldige visat att förlusten varit definitiv, enär de rättsfall och förhandsbesked, som upptagits under grupp III, tor-

de ge en god vägledning i frågan om definitiv förlust förelegat eller ej. Stundom har denna fråga icke närmare berörts i rättsfallen, enär det varit notoriskt att aktierna varit värdelösa (t ex 1929: 285). Ofta har förlusten konstaterats genom likvidation eller konkurs (t ex 1923: 223, 1932: 612, 1934 ref. 40, 1937: 492). Nedskrivning av aktierna har ibland ägt rum på grund av att de blivit värdelösa genom att bolagen varit att betrakta som rena krisföreteelser (t ex 1927: 239, 1929: 197). Värdenedgången kan också bero på revolutionär omvälvning i utlandet (1923: 223). Rättsfallen i gruppen är emellertid särskilt intressanta, enär de visar exempel på det samband mellan aktieinnehavet och den egna rörelsen som bör föreligga för rätt till avdrag.

Rättsfall där sådant samband har ansetts föreligga kan först indelas i tre större avdelningar. Om *aktierna mottagits som betalning för varor eller utförda prestationer i övrigt* föreligger dylikt samband. Det torde emellertid vara tveksamt om avdragsrätt föreligger om annan likvid stätt att erhålla. I RN 1960 nr 3: 9 åberopade sökandebolaget att det bolag, för vilket sökandebolaget utfört arbete, saknade medel för att betala fakturorna. I meddelat förhandsbesked säger riksskattenämnden: "Riksskattenämnden finner, att sökandebolaget förvärvat ifrågakomna aktier såsom likvid för utförda arbeten samt att, med hänsyn härtill, uppkommande förlust för sökandebolaget vid försäljning av aktierna till i ansöknings angivet pris måste anses äga sådant samband med sökandebolagets rörelse, att förlusten utgör driftförlust i nämnda rörelse." Riksskattenämnden anför alltså icke även den omständigheten, att det andra bolaget saknade medel för gäldande av fakturorna, så-

som grund för sitt beslut. Om emellertid icke den förutsättningen också skulle uppställas, synes detta innebära avdragsrätt för förlust å kapitalplaceringsaktier. Den andra avdelningen utgöres av sådana fall, där aktier *förvärvats i kundföretag eller leverantörföretag i syfte att underlätta eller säkra försäljning eller anskaffning av varor*. Till den tredje avdelningen kan hänföras sådana fall, där fråga är om *aktier i dotterbolag*, genom vilka försäljning av varor eller inköp av förbrukningsartiklar skett. Avdrag synes här kunna medges inte bara när det är fråga om s k vertikal integration, d v s då moder- och dotterbolagen representerar upp- och nedstigande led i produktionskedjan, utan även vid s k horisontell integration, d v s då företagen är samordnade i sidoled genom att de t ex tillverkar eller försäljer samma varor. Tidigare synes man inom skatterätten som grundläggande förutsättning för avdragsrätt krävt att sambandet mellan dotterbolags och moderbolags rörelse vore sådant att vertikal integration föreläge. Om dotterbolags verksamhet var av sådan natur att förvärvet av dess aktier innebure horisontell integration, ”utvidgning på bredden”, ansåg man att avdrag för förlust icke kunde medges. Såsom motiv för detta betraktelsesätt angavs bl a att kostnad för utvidgning av förvärvskälla ej vore avdragsgill. I rättsfallet 1954 ref. 2 hävdades från fiscus’ sida följande. Vid vertikal integration påverkades i regel icke endast moderbolagets intressekonto av vinstöverföringar från dotterbolaget, utan i än högre grad andra resultatkonton, t ex varukonton, tillverkningskonton och konton för transportkostnader. Detta gällde däremot som regel icke vid horisontell integration. Vid vertikal integration funnes nästan alltid stora möjligheter till vinst-

överföringar genom pristilllägg eller prisreduceringar å varuleveranser eller tjänster. Som regel redovisades större delen av den vinst, som ett företag kunde erhålla vid vertikal utbyggnad genom dotterföretag, på andra resultatkonton hos moderbolaget än intressekontot. Särskilt gällde detta om moder- och dotterföretag dreve verksamhet i olika länder. I sådana fall medförde nämligen en dold vinstöverföring prisstegringsvägen ofta lindring av den internationella dubbelbeskattningen. Av vad sålunda anförts fann fiscus framgå, att avkastningen från dotterbolag redovisades utdelningsvägen i helt annan omfattning vid horisontell än vid vertikal integration. Det funnes därför goda skäl att skattemässigt hänföra horisontella aktier till förvärvskällan kapital och vertikala aktier till förvärvskällan rörelse. — I ifrågavarande rättsfall tillverkade och försålde bolagen linoleum. Moderbolagets syfte med aktieförvärvet och finansieringen av dotterbolaget hade varit att utvidga bolagets marknad och åstadkomma samarbete mellan företagen. Ifrågavarande aktieförvärv synes alltså ha inneburit horisontell integration. Regeringsrätten medgav likväl avdrag för förlust å aktierna i dotterbolaget.

Av rättsfallen i grupp I framgår att avdragsrätt medgivits även om sambandet mellan aktieinnehavet och den egna rörelsen icke kan direkt inordnas i någon av de tre huvudavdelningarna. Sålunda har, för att nämna några exempel, avdrag medgivits då aktierna förvärvats för att främja import eller export av varor, för att främja tillkomsten av för det förvärvande bolaget betydelsefull järnväg, för att ge ett ångbåtsbolag möjlighet att disponera annat bolags ångare, för att skeppsmäk-

lare skulle erhålla rederibolags befraktningsaffärer, för att anskaffa bostäder åt nyanställd personal, för att rederibolag skulle kunna erhålla koncession å lufttrafik. Även i dessa fall har det i regel varit fråga om så stort aktieinnehav att moder- och dotterbolagsförhållande förelegat.

Ett problem som ännu icke synes ha lösts i rättpraxis är frågan om avdragsrätt för förlust å aktier i dotterbolag som är holdingbolag. Vid etablering utomlands förekommer tillexempel att ett rörelsedrivande bolag etableras i ett land med ett holdingbolag i ett annat. Om det rörelsedrivande bolaget äges direkt av moderbolag i Sverige synes tveksamhet ej kunna råda att förlust å dotterbolagsaktierna i princip är avdragsgill. Däremot föreligger enligt min mening tveksamhet om avdrag för förlust å holdingbolagsaktierna kan föreligga. Detta är alltså en av de osäkra faktorer som föreligger vid etablering av dotterbolag utomlands.

Grupp II

Även rättsfallen inom grupp II kan sammanföras i ett par större avdelningar. För det första synes avdrag genomgående vägras i de fall då *aktierna inköpts i fusionssyfte*. Vidare synes regeringsrätten ha ställt sig negativ till yrkande om avdragsrätt i de fall då *syftet med aktieförvärvet har varit att förhindra eller minska konkurrens*. Anmärkas bör att flera av de inom gruppen redovisade rättsfallen är orena så tillvida, att det huvudsakliga motivet för vägrad avdragsrätt kan ha varit ett annat än just brist på samband mellan aktieförvärvet och rörelsen. Så t ex kan motivet i vissa fall ha varit att förlusten ej ansetts definitiv på den grund att det

företag, som förvärvat aktierna, tillförts en mot förlusten svarande tillgång av goodwills natur.

Grupp III

Vad beträffar rättsfallen inom denna grupp torde först kunna fastslås att avdrag medges endast för förlust som konstaterats vid aktiernas försäljning eller vid bolagets likvidation. Detta sammanhänger med att icke realiserad värdestegring å aktier ej blir föremål för beskattning liksom att ej heller realiserad värdestegring beskattas i annan form än realisationsvinst. Ett avdrag för värdeminskning å aktier, som till följd av senare utveckling visat sig vara förhastat, kan nämligen ej utan vidare kompenseras genom senare beskattning. Det torde därför t ex vara svårt att erhålla avdragsrätt beträffande aktier som nedskrivits på grund av osäkra förhållanden i det land där dotterbolaget är beläget, eller överhuvudtaget för aktier som innehas ännu vid beskattningsårets utgång. Inget tvivel synes emellertid råda att, därest förlust, som har sin grund i revolutionära omvälvningar och socialiseringar, kan styrkas, den i och för sig kan vara att betrakta som driftförlust. I RÅ 1944:638 ifrågasatte allmänna ombudet om inte förlusten kunde anses definitiv, därest den konstaterats genom nedsättning av aktiekapitalet. Som framgår av RN 1956 nr 1:13 har emellertid i varje fall riksskattenämnden icke anslutit sig till en dylik ståndpunkt. Bokföringsmässig förlust, som inte motsvaras av en faktisk sådan medför icke utan vidare rätt till avdrag, oaktat förlusten konstaterats vid likvidation eller försäljning. I de fall nämligen, då förlusten motsvaras

av dold reserv, som överförts till moderbolaget utan vederlag, anses någon definitiv förlust icke föreligga. Nu kan man beträffande dylika fall kanske ändå fråga sig om inte avdragsrätt vore motiverad. Om nämligen moderbolaget direkt köper t ex hyresrätt eller goodwill äger bolaget göra avdrag för anskaffningskostnaden (för goodwill endast genom årliga värdeminskningsavdrag). Bolaget skulle alltså genom att förvärva aktierna komma i ett sämre läge än vid direkt förvärv. Detta resonemang haltar emellertid så tillvida som att vid direkt förvärv det säljande bolaget skulle ha blivit inkomstbeskattat för vederlaget, varefter återstående del av detsamma i princip även skulle drabbats av det andra ledet i dubbelbeskattningen av aktiebolags inkomster.⁴

Hittills har gällt att utdelning från ett dotterbolag utgjort skattefri inkomst för moderbolaget såframt det icke varit fråga om skvart familjebolag eller bolag som driver penning- eller försäkringsrörelse, då skattefriheten omfattat enbart utdelningar å organisationsaktier. Genom Annellagens införande har ifrågavarande skattefrihet borttagits, dock icke för organisationsaktier. Av ordalydelsen i Annellagen (9 och 11 §§) får man emellertid det intrycket att skattefriheten utvidgats för svarta familjebolag, enär organisationsaktiebegreppet gjorts vidare i Annellagen än vad som gäller i kommunalskatte-lagen. Av förarbetena till lagen framgår emellertid att en dylik utvidgning av skattefriheten icke är avsedd. Liksom tidigare kan emellertid sålunda utdelningar från dotterbolag vara skattefria för moderbolaget. Om en dylik skattefri utdelning användes till nedskrivning av värdet å mo-

⁴ Se denna tidskrift 1959 sid. 175.

derbolagets aktieinnehav i dotterbolaget, synes moderbolaget icke kunna påräkna att vid taxeringen erhålla avdrag för denna nedskrivning även om förlusten blivit ”definitiv” genom likvidation av dotterbolaget. Detta framgår av RÅ 1956: 1776. I RN 1957 nr 4: 3 torde den omständigheten, att dotterbolaget vid försäljning till moderbolaget tillämpat ett lägre pålägg än vid försäljning till andra grossister, ha medverkat till att regeringsrätten ej ansett sig kunna konstatera om någon verklig förlust uppkommit för moderbolaget å innehavda aktier i dotterbolaget, därest sistnämnda bolag trädde i likvidation.

I samtliga rättsfall, där förlusten icke ansetts definitiv, har överhuvudtaget icke något som helst avdrag beviljats, oaktat bokföringsmässig förlust konstaterats vid likvidation eller försäljning. Detta förhållande torde icke böra tolkas så, att i alla de fall då det förekommit överförande utan ersättning av dold reserv eller dylikt från dotterbolaget till moderbolaget, avdragsrätt skulle vara utsiktslös. Därest den skattskyldige kan visa att värdet av den dolda reserven i form av t ex hyresrätt eller goodwill, som utan ersättning överförts till moderbolaget, eller den skattefria utdelningen eller vinstöverföringen genom prissättning, som skett till moderbolaget, icke motsvarar den bokföringsmässiga förlusten, synes avdragsrätt böra föreligga för mellanskillnaden. Svårigheten blir naturligtvis att styrka till vilket belopp förlusten uppgår. Därför torde i tillämpliga delar erfordras uppgift om bl a hur värdet av aktierna beräknades vid förvärvstillfället, hur stor del av dotterbolagets försäljning resp. inköp som skett till resp. av moderbolaget, hur stort pålägg dotterbolaget tillämpat vid försäljning till moderbolaget resp. till andra kunder, hur

priserna å inköp från moderbolaget legat i förhållande till övriga moderbolagets kunder, om och till vilket värde dolda reserver överförts till moderbolaget, om och till vilket belopp vinstmedel överförts från dotterbolaget etc.

Även om förlusten kan anses konstaterad och inre samband uppfyllt, torde fall kunna uppkomma där avdrag det oaktat icke beviljas. Förlusten synes nämligen i vissa fall ändock kunna vara att betrakta som ren *kapitalförlust*. Ett par rättsfall under senare år, vilka tyder på ett sådant betraktelsesätt, skall här omnämnas.

RÅ 1953: 1614: Moderbolaget hade nedskrivit värdet å sina aktier i ett polskt dotterbolag från 100.000 kronor till 1 krona på grund av att dotterbolagets anläggningar totalförstörts genom krigshändelser. Koncernen var så uppbyggd att den hade inköpsföretag i Spanien och Portugal samt med moderbolaget sidoställda tillverknings- och försäljningsföretag i vissa andra länder, därav företaget i Polen utgjorde ett. Dotterföretagen i Spanien och Portugal hade tillkommit genom integration bakåt. De hade förvärvats eller bildats för att anskaffa och bereda råvaror. Då råbarken på hösten skördades uppköptes den av inköpsbolagen. Den exporterades därefter i form av korkbark, korkspån etc. till moderbolaget och dess övriga dotterföretag för att vid kork- och isoleringsmaterialfabriker bli föremål för vidare bearbetning. Den av inköpsbolagen anskaffade råvaran bestode av många olika kvaliteter, vilka ej alla funne avsätt-

ning i ett och samma land utan måste fördelas på olika länder, i vilka efterfrågan på skilda slags korkvaror ställde sig synnerligen olika. Detta förhållande hade medfört att integrationen bakåt också måste bli en integration i sidled. Bolaget yrkade avdrag för förenämnda nedskrivning under åberopande av det inre sambandet mellan de båda företagen. Allmänna ombudet medgav att förlusten var konstaterad och att inre samband förelåg mellan de båda företagen, men med hänsyn till att anläggningarna hos dotterbolaget förstörts på grund av krigshändelser, var det emellertid fråga om en icke avdragsgill kapitalförlust. Regeringsrätten vägrade avdrag.

RÅ 1954: 639: Moderbolaget yrkade avdrag för värdeminskning å aktier i tyska dotterföretag, vilka delvis förstörts under kriget. Moderbolaget åberopade en koncernbalans, som enligt bolaget utvisade att investeringarna i dotterföretagen var värdelösa. Regeringsrätten vägrade avdrag.

Anmärkas bör, att rättsfallen icke är fullt entydiga och viss osäkerhet kvarstår om den relevanta omständigheten verkligen varit att kapitalförlust ansetts föreligga. Man torde nämligen icke kunna utsluta, även om det är osannolikt (jfr 1954 ref. 2), att det i första rättsfallet var arten av integrationen mellan moder- och dotterbolaget som var avgörande. I sista rättsfallet kan det vara det förhållandet, att det icke ansågs visat att förlust uppstått, som varit avgörande.